

MÜZİK KAVRAMINA İLİŞKİN ÇOCUKLARIN GÖRSELLERİNİN İNCELENMESİ: BİR GÖRSEL SUNU DEĞERLENDİRMESİ (Araştırma Makalesi)

Ayça AVCI (*)

Öz

Bu çalışma, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Adıyaman ilinde, okul öncesi öğrencilerinin “müzik” denilince neleri algıladıklarının resim sanatı yoluyla tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çocukların resimleri, nitel araştırma yöntemi başlığı altında olan olgubilim deseninde kurgulanarak içerik analizi ve görsel analiz tekniklerinden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Çalışma grubu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Adıyaman ili merkezindeki Barbaros mahallesinde bulunan MEB'e bağlı Latife Hanım Anaokulunda öğrenim gören 5 yaşındaki 44 öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilere A4 ebadında resim kâğıdı ve boya malzemesi olarak da pastel boya ve keçeli kalem verilmiştir. Öğrencilere ‘Müzik dediğinizde aklınıza ne geliyor?’ sorusu sorulmuş ve bu konu üzerine resim yapmaları istenmiştir. Ayrıca resimler tamamlanınca öğrencilerle resimleri hakkında görüşmeler yapılarak ne anlatmak istedikleri resim alanında uzman iki öğretmen tarafından sorulmuş ve metne dökülmüştür. Resimlerin analizleri sonucunda “müzik” kavramına yönelik “müzik dinleme, çalgılar ve diğer donanımlar, müzikle dans, çalgı çalma, müziğin yapıldığı mekânlar ve müzikli diğer etkinlikler” olarak altı (6) kategori tespit edilmiştir. Bu kategorilere ait olarak toplam elli kod belirlenmiştir. Ayrıca kodların tekrarlandığı sayıyı gösteren doksan bir frekans değeri belirlenmiştir. Bulgulardan elde edilen sonuca göre, çocukların resimlerinde daha çoğunlukla elektronik cihazlar ve Adıyaman yöresinde sıklıkla kullanılan “davul ve tokmak” ikilisi tespit edilmiştir. Bu da yaşanan çevrenin çocukların müziği algılamalarında etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Resim, Görsel, Görsel Okuma, Görsel Sunu.

*) Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Devlet Konservatuarı Müzikoloji Bölümü
(e-posta: aavci@adiyaman.edu.tr) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9887-1722>

Investigation of the Images of Children Related to the Concept of Music: Evaluation of A Visual Presentation

Abstract

This study was carried out in Adıyaman, Southeastern Anatolia Region, in order to determine what they perceive when preschool students say “music”, through the art of painting. The pictures of the children were evaluated by using content and visual analysis techniques by constructing a phenomenological design, one of the qualitative research methods. The study group consisted of 44 five (5) year-old students studying at Latife Hanım Kindergarten in the Barbaros district of Adıyaman city center in the 2019-2020 academic year. A4 size paper and pastel crayons were used as a painting material. “What comes to your mind when you say music?” they were asked to make a picture about this subject. In addition, when the paintings were completed, the students were interviewed about their paintings and asked what they wanted to tell by two teachers who were experts in the field of painting and were transcribed. As a result of the analysis of the pictures, six categories were identified as listening to music concept, instruments and other equipment, dancing with music, playing instruments, venues where music was performed and other activities with music. A total of fifty codes for these categories have been determined. Furthermore, a ninety-one frequency value was determined indicating the number of times the codes were repeated. According to findings, more often electronic devices and drum and pestle duo are frequently used in Adıyaman. This may indicate that the living environment is effective in children's perception of music.

Keywords: *Music, Painting, Visual, Visual Reading, Visual Presentation.*

1. Giriş

İnsanoğlu tarih serüveni boyunca birbiriyle iletişim kurmak için farklı yöntemler geliştirmişlerdir. Henüz yazı daha icat edilmemişken, duygularını, düşüncelerini anlatmak ve çevresiyle iletişim kurabilmek için çizdikleri birtakım görsellerden yararlanmışlardır. Gitgide değişen insanoğlu gördükleri, duydukları ve deneyimledikleri ile çizdikleri görselleri de değiştirmiş ve hatta geliştirmişlerdir. Yeri geldiğinde gördüğünü yeri geldiğinde de hayalindeki çizen insanoğlu önceleri iletişim aracı olarak kullandığı görsel yazımı giderek estetik kaygıların da etkisiyle sanat aracına dönüştürmüştür. Adına disiplin olarak “resim” denilen bu sanat dalı, her ne kadar estetik kaygıyı da içerse yine insanın iç dünyasını yansıtmaya nedeniyle hala daha birçok alanda “görsel okuryazarlık” açısından ele alınan ve mesaj aktarımını sağlayan bir araç olarak da kullanılabilir.

Görsel okuryazarlık, görsellik aracılığıyla aktarılan mesajları doğru bir şekilde yorumlayabilme ve görsellik içeren mesajları oluşturmak için kullanılan ve bir dizi eğitim sürecinden sonra öğrenilen bir beceridir. Bununla birlikte görsel okuryazarlık, öğrenme, düşünme, görselleri kullanarak bireylerin kendilerini ifade edebilme yeteneği olarak da tanımlanır (Braden ve Hortin, 1982). Bireylerin iç dünyalarının uygun bir teknikle okunabilmesi için görsel okuryazarlığın tam anlamıyla kavranması gereklidir. Çünkü insan-

ların düşünceleri görsel olduğundan zihinlerdeki, bedenlerdeki, toplumların yapısındaki, düşüncelerdeki ve bilinçaltında yatan güç örüntülerinin imgelerini görebilme yeteneği görsel okuryazarlık olarak tanımlanabilir (Arnheim, 1969).

Yetişkin bir birey hangi metni okuyup okumayacağını ayırt edebilirken çocuk bunu yapamamaktadır (Doyumğaç, 2016, s.211). Dolayısıyla okuma-yazma becerilerini henüz edinmemiş çocukların kendini ifade edebildikleri etkinliklerden birinin resim çizme olduğu söylenebilir. Bu becerilerin henüz kazanılmadığı yaş grubu olan okul öncesi dönemde, çocukların yaptıkları resimler bu nedenle büyük önem arz etmektedir. Çocuklar, resimlerine duygularını, düşüncelerini, şahit olduklarını yansıtabilirler. Ancak öyle resimler vardır ki, iyi bir değerlendirmeden geçilmeden altta yatan mesajın okunması mümkün değildir. Bu nedenle görsel okuma yapabilme, çocukların resimlerini anlayabilmek adına çok önemlidir. Sonuç olarak, görsel okuma; resimlerin, hareketlerin, grafiklerin, fotoğrafların, elektronik metinlerin, videoların ve hatta seslerin araç olarak kullanılmasıyla birlikte anlam arayışına girilmesi ve değerlendirmelerin paylaşılmasıdır (Akyol, 2006). Bu durum, bir imge çalışmasının da ötesinde bir durumdan bahsedilebilir. Görsel okuma da birbirinden farklı olan görseller aracılığıyla evrenin ve sosyal unsurların yorumlanarak yeniden anlamlanması sürecidir (Güneş, 2013).

İnsanların iletişim aracı için kullandıkları konuşma ve yazmanın dışında görsel sunular da mesajların etkili bir şekilde aktarılması için tercih edilen yollardan biridir. Bu noktada görsel sununun okuyucunun anlamasını kolaylaştırmak için kullanılan bir yöntem olduğu söylenebilir. Bu araştırmadaki gibi çalışma grubu okul öncesi olan çalışmalarda özellikle görsel sunulardan yararlanılması, çalışma grubunu oluşturan okul öncesi dönemi çocuklarının neyi anlatmak istediklerinin daha rahat anlaşılmasını sağlayabilir. Akyol'un (2006) da söz ettiği gibi çalışmaya katılan öğrencilerin iletişim kurma süreçlerinde kendilerini ifade etmeleri, fikirlerini ortaya koyabilmeleri, yorumlarını yani kısaca zihinlerinden geçirdiklerini somut bir şekilde sergilemeleri için görsel sununun önemine inanmaları gereklidir.

Kendini kelimeler yoluyla anlatması sınırlı olan 5 yaş grubu çocukların dış dünyayı nasıl algıladıklarının belirlenmesinde kullanılan en etkili yollardan biri de önceki paragraflarda da değinildiği üzere resim sanatıdır. Yaptıkları resimler aracılığıyla çocukların duygularını, düşüncelerini, çevrelerinde neler yaşadıklarını, dış dünyalarını nasıl değerlendirdiklerini resimlerinde yer alan imgelerden görebilmek mümkündür. Çizimlerin iyi olup olmaması burada yeteneğe göre farklılaşsa da, çocukların özellikle aklından geçene benzetmeye çalışarak çizdiği her resim onun iç dünyasını ortaya koymada önemli bir süreçtir. Bu nedenle çocuk resimlerinin, çocuğun dünyasına yepyeni kapılar açma yolu veya çocukların akıllarına bir ayna tutmak gibi ifadelerle tanımlanması mümkündür (Einarsdottir, Dockett, Perry, 2009; Hamama ve Ronen 2009; Kırışoğlu, 2002). Bu nedenle Yaşar ve Aral'ın (2009) nazarında da resimle anlatım, çocukların sözcüklerle aktarmaya çalıştıkları mesajlardan öte bir anlatımı, iletme aracını ve çocuğun kendi dışındaki yaşamını nasıl algıladığının bir ispatı olarak kabul görmektedir.

Resim sanatının anlatım gücünün ortaya koyduğu önemli bir diğer nokta da çocukların sözel olarak ifade etmede çekindikleri bilgileri ortaya koyabilmesidir. Bir başka deyişle çocukların ifade ederken kaygı duydukları konular, yaptıkları resimler aracılığıyla fark edilebilir (Arrington, 2001; Veltman ve Browne, 2003). Bu nedenle yansıtıcı bir yöntem olarak resim sanatının kullanılması, çocukların gerek pedagojik süreçlerinde gerekse klinik süreçlerinde daimi tercih edilmektedir (Jalongo ve Stamp'den akt., Lim, 2004).

Son olarak Yavuzer'in (1997) kitabında yer alan ve San'a ait ifadede çocukların kendilerini anlatmaları için kullanılan resim sanatı için şöyle bir tanıma yer verilmiştir: güdülenmemiş enerjiler ve özgür bırakılmış anlatımlar; bazı bilinçaltı güçlerinin körüklenip ortaya çıkmasına, var olan komplekslerin kendini göstermesine, deneyimlenen trajik durumların, içte kalan kinin veya küçüklükten kalan çocukluk özlemi ve düşüncelerinin açığa vurulmasına neden olabilir.

İçinde yaşanan kültürel çevre çocukların resimlerinin içeriğini etkileyebilmektedir. Özellikle kültürel ve toplumsal bir baskı ile büyüyen çocukların resimleri, büyük oranda yaşadıkları çevreye dair daha çok izler taşımaktadır. Bu nedenle böyle baskılı ortamlarda yetişen çocukların resimlerinde çocukların karakteristik özelliklerini anlayabilmek mümkün olmayabilir. Böylece denilebilir ki, sosyokültürel çevre genel olarak çocukların resim yapmaya karşı ilgilerini etkileyebilmektedir (Malchiodi, 2013). Çünkü çocuklar yaşadıkları çevreyle olan tüm deneyimlerini yaptıkları resimlere yansıtırlar. Bu noktada resimler, çocuğun kendi dışında gözlemledikleri ile iletişimin ve o çevreyi değiştirmedeki yaratıcı hareketin bir ispatı olarak görülebilir (Kırışoğlu, 2002).

1.1. Araştırmanın Amacı

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Adıyaman ilinde, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında, 5 yaşında olan öğrencilerin "müzik" denilince neleri algıladıklarının resim sanatı yoluyla tespit edilmesi bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi başlığı altından olan olgubilim (fenomenoloji) deseninden faydalanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olup da detaylı bir algılayış edinmediğimiz olguları araştırmak için kullanılmaktadır. Nitel araştırmanın doğası gereği Olgubilim deseni, net ve genellenmesi mümkün olan sonuçlar ortaya koymayabilir; ancak olgubilim, bir olgunun daha iyi tanınmasını ve anlaşılmasını sağlamak üzere gerekli olan örnekleri, açıklamaları ve yaşantıları ortaya koyabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.1. Çalışma Grubu

Yapılan araştırmanın çalışma grubu olasılık dışı örnekleme yöntemleri arasından amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Nitel çalışmalarda amaçlı örnekleme, sıkça kullanılan ve araştırma amacına uygun örneklemlerin seçilmesini sağlayan bir örnekleme çeşididir. Bu örnekleme çeşidi, çalışma adına en uygun ve ulaşılabilen insan gruplarını kapsamaktadır (Cohen, Manion, Morrison, 2007).

Çalışma Adıyaman'ın merkezinde yer alan Barbaros mahallesinde bulunan MEB'e bağlı Latife Hanım Anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu ise anaokulunda öğrenim gören 60 aylık (5 yaşındaki) 44 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubuna ait veriler aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Veriler

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Kadın	28	64
Erkek	16	36
Toplam	44	100

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılının güz döneminde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere A4 ebadında resim kâğıdı ve boya malzemesi olarak da pastel boya ve keçeli kalem verilmiştir. Öğrencilere 'Müzik denilince aklınıza ne geliyor?' sorusu sorulmuş ve bu konu hakkında resim yapmaları istenmiştir. Çizim için 45 dakika süre verilmiştir. Ders öğretmeni ve bir de gözlem yapacak gözlemci kişi, çizim sürecinde sınıfta bulunmuştur. Resim çalışmasının sonunda gözlemci resimleri toplamış ve öğrencilerin resimlerde neleri anlatmak istediklerini öğrencilere tek tek sorarak verilen cevapları not almıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışma grubunda yer alan çocukların yaptıkları resimler, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ve görsel analiz yoluyla değerlendirilip yorumlanmıştır. Janis'e (1949) göre içerik analizi; işaretlerin sınıflanmasını, bu işaretlerin hangi yargıları içerdiğinin tespit edilmesini, açıkça formüle edilen kurallar çerçevesinde araştırmacının belirlediği yargıların bilimsel olarak rapor haline getirilip yeniden tekrarlanabilmesini ve değerlendirilebilmesini sağlamaktadır. Weber'e (1989) göre de metinden elde edilen ve geçerliliği olan yorumların birtakım işlemler neticesinde tespit edildiği bir araştırma tekniğidir. Bahsi geçen yorumlar; mesajın iletene, kendisi ve alıcısı hakkındadır. Görsel analiz de Tutty ve diğerlerine (1996) göre gereken sayıda detay ve kuralın tekrar edilip kullanılmasıyla gerçekleştirilen, görsel verilerin ve bu görselleri açıklayan işitsel verilerin yazıya döküldüğü uzun süreli ve dikkat gerektiren bir analiz yöntemidir.

Bu açıklamalar doğrultusunda, çocukların "müzik" denilince akıllarına gelenleri çizmiş oldukları resimler numaralandırılmış ve sıralanmıştır. Sonrasında resimlerde nelerin yer aldığı frekans (sıklık) sayıları belirlenecek şekilde kodlanmış ve ardından belirlenen kodlar belli kategoriler altında toplanılmıştır. Çocukların yaptıkları resimler, her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Birbirlerinden kodlar ve kategoriler üzerine ayrı ayrı değerlendirmeler neticesinde orta kanıda bulunduğu görüldüğünden

resimlerin analizinin açık ve aynı çağrışımı yarattığı da fark edilerek analizdeki güvenilirlik belirlenmiştir.

4. Bulgular ve Yorum

Tablo 2. Çalışma Grubunun “Müzik” Kavramına Yönelik Algılarının Resim Analizi

Kategori	Kod	f
Çalgılar ve Diğer Donanımlar	1- Nota sehpası	1
	2- Piyano	6
	3- Hoparlörler	3
	4- Davul ve tokmak	7
	5- Gitar	2
	6- Mikrofon	4
	7- Müzik kutusu	1
	8- Kulaklık	4
	9- Bağlama	1
	10- Org	1
	11- Flüt	1
	12- Keman	2
	13- CD	1
	14- Üçgen zil	1
	15- Zurna	1
Toplam	15	36
Müzik Dinleme	1- Araç içinde /arabada/otobüste) müzik dinleme	3
	2- Köye traktörle gelen opera sanatçılarından müzik dinleme	1
	3- Düğünde müzik dinleme	1
	4- Tabletten müzik dinleme	1
	5- Düğün konvoyunda davul dinleme	1
	6- Orkestradan müzik dinleme	1
	7- Kulaklıkla müzik dinleme	5
	8- Müzik kutusundan müzik dinleme	1
	9- Telefonda müzik dinleme	3
	10- Telefonda ya da televizyondan müzik dinleme.	2
	11- Koltukta müzik dinleme	1
	12- Spor yaparken müzik dinleme	1
	13- CD’den müzik dinleme	1
	14- Radyodan yüksek sesle müzik dinleme	1
Toplam	14	23

Müzikle Dans	1- Düğünde dans etme	1
	2- Elektronik aletten (tablet, telefon, televizyon) gelen müzikle dans etme	2
	3- Düğünde davul ve zurna ile dans etme	1
	4- Evde müzik açıp dans etme	1
	5- Dışarı müzikle dans etme	1
	6- Parkta müzikle dans etme	1
Toplam	6	7
Müzikli Diğer Etkinlikler	1- Koyunun şarkı söylemesi	1
	2- Müzikle koyunların dans etmesi	1
	3- Yağmur yağarken şarkı söyleme	1
	4- Okula giden bir çocuk	1
	5- Gece olduğu	1
	6- İki tane el	2
Toplam	6	7
Çalgı Çalma	1- Davul çalma	1
	2- Akustik piyano çalınma	1
	3- Mikrofonla şarkı söyleme	1
	4- Piyano çalarken şarkı söyleme	1
	5- Balonlarla süslü sahnede şarkı söyleme	1
Toplam	5	5
Müziğin Yapıldığı Mekânlar	1- Düğünler	3
	2- İç mekânlar (ev, spor salonu, araba)	5
	3- Dış mekânlar (yeşil ve çiçekli alanlar, park)	4
	4- Sahne	1
Toplam	4	13

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcı öğrencilerin, “müzik” kavramına yönelik çizdikleri resimlerin analizi sonucunda elde edilen 6 kategori bulunmaktadır. Bunlar, “müzik dinleme, çalgılar ve diğer donanımlar, müzikle dans, çalgı çalma, müziğin yapıldığı mekânlar ve müzikli diğer etkinlikler” olarak isimlendirilmiştir. Kategoriler arasında en yüksek frekans $f=36$ (sıklık) sayısına ve 15 kod çeşidi ile en yüksek kod sayısına sahip olan birinci sıradaki “çalgılar ve diğer donanımlar” isimli kategoridir. Çocukların Adıyaman yöresinde daha çok şahit oldukları “davul ve tokmak” $f=7$ frekans sayısı ile en yüksek sıklığa sahip koddur. Bu da çocukların yöresel etkenleri iyi gözlemlediklerini ve resimlerinde anlattığını göstermektedir. Takip eden en yüksek ikinci frekans $f= 6$ ile “piyano” kodu da çocukların piyano çalgısına da ilgili olduklarını göstermektedir. Üçüncü en yüksek sıklık sayısı da $f= 4$ frekans sayısı ile “mikrofon” ve “kulaklık” kodlarına aittir. Bunda da günü-

müzde meşhur olan karaoke mikrofonlarının ve çeşitli kulaklık türlerinin tasarlanmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1.K24 tarafından çizilen davul-tokmak çizimleri yukarıdaki görselde sunulmuştur.
K24: “Müzik davul ile yapılıyor. Tokmakları da var. Onları vurunca müzik oluyor. Ondan davul ve tokmak çizdim.”

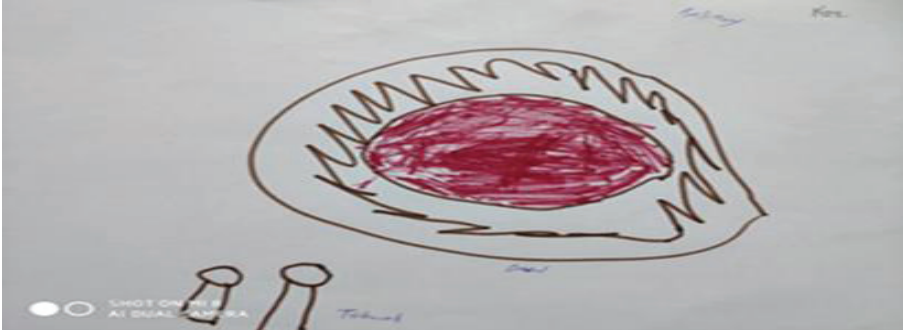

Şekil 2.K26 tarafından çizilen davul-tokmak çizimleri yukarıdaki görselde sunulmuştur.
K26: “Müzik, müzik aletleriyle yapılır. Hep davul çalınır. Ondan bunları çizdim.”

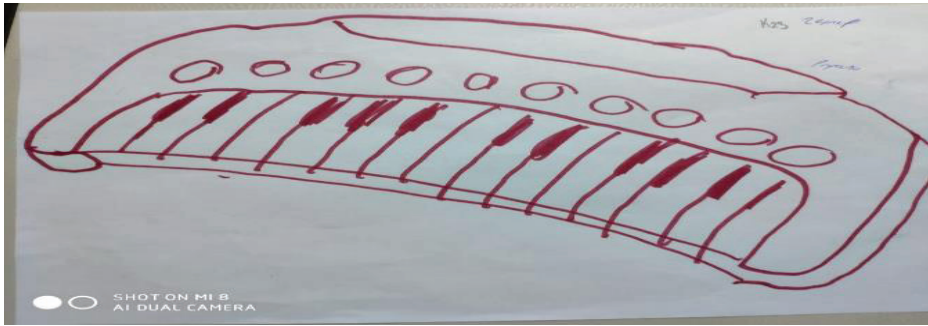

Şekil 3.K16 tarafından çizilen davul-tokmak çizimleri yukarıdaki görselde sunulmuştur.
K16: “Bu çizdiğim davul. Müziği ve davul sesini seviyorum.”

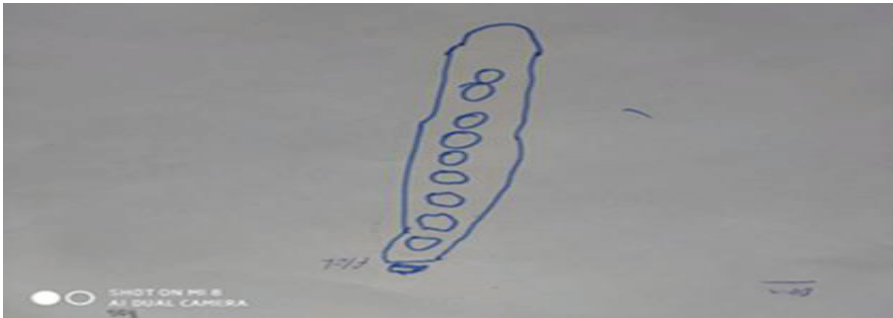

Şekil 4.K22 tarafından çizilen davul-tokmak çizimleri yukarıdaki görselde sunulmuştur.
K22: “Davul tokmakla çalınır. Ondan tokmakları da çizdim. Müzik böyle oluyor.”

Şekil 5.K23 tarafından piyano düşünülerek çizilen org görseli yukarıdaki gibidir.
K23: “Piyanoyu seviyorum. Evimizde var. Müziği de seviyorum. Aklıma bu geldi.”

Şekil 6.K25'e ait flüt çizimi yukarıdaki görselde yer almaktadır.
K25: “Ablam flüt çalıyor. Okulda da çalıyor. Müzik yapmak için flüt çalınabilir.”

İkinci kategori olan “müzik dinlemeye” ait 14 koda rastlanmış ve bu 14 kodun $f=23$ sıklık sayısına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu kategoride en sık tekrarlanan kodun $f= 5$ ile “kulaklıkta müzik dinleme” olduğu, onu da $f= 3$ sıklık sayısı ile “telefondan müzik dinlemenin” ve üçüncü olarak da $f= 2$ sıklık sayısı ile “Telefondan ya da televizyondan müzik dinleme”nin geldiği görülmektedir. Böylece çocukların genelde müzik dinleme ile akıllarına gelen herhangi bir elektronik cihazdan müzik dinleme olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da çağın gereği bir durumdur. Çünkü müzikler artık ne kasette, ne CD’de ne de bir başka ayardır. Müzik dinlemek isteyen herkes artık sadece telefonundaki bir uygulama aracılığı ile dinlemek istediği müziği çevrimiçi olarak internet aracılığıyla dinleyebilecek rahatlıktadır. Bu nedenle müzik dinlemek için sadece akıllı bir cihaza sahip olunması yeterlidir. Bu cihaz gerek telefon, tablet, bilgisayar, televizyon gerekse de saat, kulaklık veya bileklik gibi akıllı cihazlardan herhangi biri olabilir. Bu sonuçlar çocukların çağı nasıl gözlemlediklerini ve sonuçlarını fark ettiklerini de göstermektedir.

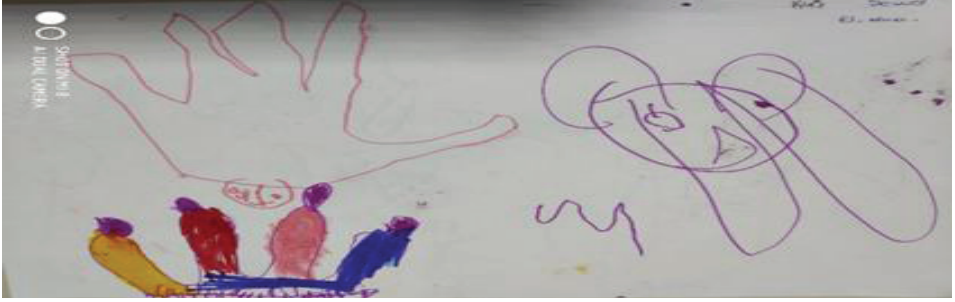
Üçüncü kategori olan “müzikle dans” kategorisine ait 6 kod ve 7 frekans sayısı ($f= 7$) bulunmaktadır. En yüksek sıklığa sahip kodun $f=2$ ile “Elektronik aletten (tablet, telefon, televizyon) gelen müzikle dans etme” olması, çocukların hayatına “akıllı” tanımlaması alan cihazların nasıl dâhil olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Şekil 7. İkinci ve üçüncü kategoriye temsil eden K15 tarafından çizilen telefon ve televizyondan müzik dinleyen ve dans eden adamları anlatan resim yukarıdaki görselde sunulmuştur.

K15: “Adamların canı sıkılmış. Müzik açıp oynamaya başlamışlar. Müziği her yerden dinleyebiliyorlar.”

Dördüncü kategori olan “müzikli diğer etkinlikler” toplamda 6 koda ve $f=7$ sıklığına sahiptir. Bu kategorideki kodlar, çocukların diğer kategorilerin dışında müzik ile ilgili akıllarına gelen ifadeleri tespit üzere belirlenmiştir. Her bir kod $f=1$ sıklığı ile bir kez çizilmişken “iki tane el” $f=2$ sıklığı ile iki kez çizilmiştir. Bunun nedeni, öğrencilerin piyano ya da piyano gibi iki el ile çalınan herhangi bir çalgıyı öğrenme sürecinde oldukları olabilir. Bunun dışında çalgıların elle çalınmalarında ötürü ellerin müzik yapmada ne kadar önemli olduğunu ifade etmek üzere çizilmiş olmaları da mümkündür.

Şekil 8. K43'e ait el resmi yukarıdaki görselde sunulmuştur.

K43: “Çalgılar el ile çalınır. Ondan el çizdim.”

Beşinci kategori olan “çalgı çalma” toplamda 5 kategoriye ve 5 sıklık sayısına sahiptir. Bu kategorideki kodların her biri $f=1$ ile eşit sayıda sıklık sayısına sahiptir.

Şekil 9. K3'e ait piyano çalan çocuk resmi yukarıdaki görselde sunulmuştur.

K3: “Bir çocuk piyano çalıyor.” (resmin sol alt tarafındaki kıızı işaret ediyor.) “Diğeri de onu dinliyor.”

Altıncı ve aynı zamanda sonuncu kategori olan “müziğin yapıldığı mekânlar” 4 koda ve $f=13$ sıklık sayısına sahiptir. En yüksek sıklık sayısı $f=5$ ile “İç mekânlar (ev, spor salonu, araba)” koduna aittir. Bu da giderek artan elektronik cihazların çocukları daha çok iç mekânlara ittiği, her ne kadar şarj edilebilir cihazlar olsalar da elektrik ihtiyacı hissedilmesinden ötürü çoğunlukla kapalı alanlara ihtiyaç duyulduğu yorumlarının çıkarılmasını da mümkün kılabilmektedir. İkinci olarak da $f=4$ sıklığı ile “Dış mekânlar (yeşil ve çiçekli alanlar, park)” kodu birinci kodun tersi bir ifadeyi de göstermektedir. Cihazların bataryalarının ya da pillerinin sayesinde dış mekânda da müzik dinlenilmesinin mümkün olduğunu çocuklar tarafından ifade edilmiştir. Üçüncü kod olarak da $f=3$ sıklığına sahip “düğünler” kodu tespit edilmiştir. Bu üç koda dikkat edildiğinde çocukların yaşamlarında müziği sıklıkla nerelerde gördükleri de anlaşılabilir. Çocukların müziği yaşantı-

ların hangi alanlarında gördüklerini ifade eden resimlerden örnekler aşağıda yer almaktadır.

Şekil 10. K27 tarafından çizilen spor salonunda müzik dinlemeyi anlatan resim yukarıdaki görselde yer almaktadır.

K27: “İnsanlar müzikle beraber spor yaparak şarkı dinliyorlar. Müzik, spor yaparken de dinlenebilir diye böyle yaptım.”

Şekil 11. K10 tarafından bir taşıt üzerinde müzik dinlemeyi anlatmak üzere çizilen resim yukarıdaki görselde yer almaktadır.

K10: “Arabanın içindeki adam kulaklıkla müzik dinliyor.”

Şekil 12. K9 tarafından çizilen bir düğünde davul çalma ve oynamayı anlatan resim yukarıdaki görselde yer almaktadır.

K9: “Düğünde davul zurna ile oynayan adamları çizdim.”

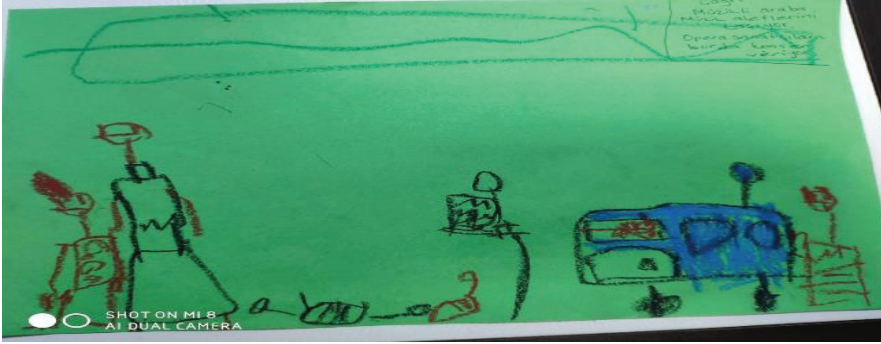
Şekil 13.K13 tarafından çizilen bir düğün konvoyu ve konvoyda çalan davulu anlatan resim yukarıdaki görselde sunulmuştur.

K13: “Müzik için araba ve davul çizmek istedim.”

Şekil 14.K1 tarafından çizilen bir müzik dinleyen adamı anlatan resim yukarıdaki görselde sunulmuştur.

K1: “Adam, araba sürerken oynuyor, kafasını sallıyor. Müzik dinlerken böyle yapılır.”

Şekil 15.K2 tarafından çizilen bir yerleşim yerine opera sanatçıları taşıyan insanları anlatan resim yukarıdaki görselde sunulmuştur.

K2: “Müzikli araba müzik aletlerini taşıyor. Opera sanatçıları burada konser veriyor. Bunları biliyorum ve çizmek istedim.”

Şekil 12’deki resim, “Köyde Opera” isimli proje kapsamında köylere traktör römorku ile çalgıları taşıyıp yine römork üzerinde konser verilmesine şahit olan bir çocuğun resmi olabilir.

5. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Türkiye’de resim analizi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde konu seçiminin çeşitlilik gösterdiği anlaşılmaktadır. Yaşları 7-11 arasında değişen çocuklarla ilgili yapılan çalışmaların çoğunlukla meslek algıları üzerine olduğu fark edilmektedir. Örneğin, 7-12 yaş grubundan 109 katılımcı çocuk ile doktorluk üzerine bir çalışma yapılmıştır (Taş, Aslan ve Sayek, 2006). Diğer bir çalışma da ilköğretim birinci kademede eğitim görmekte olan 1000 çocukla yapılan öğretmenlik algısına yönelik araştırmadır (Aykaç, 2012). Bir başka çalışma da ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören 65 öğrenci ve 48 son sınıf öğretmen adayının bilim insanı algısı üzerine yapılmıştır (Oğuz Ünver, 2010) Resim analizi ile yapılan diğer çalışmada da 287 5. sınıf öğrencisi ile değerlendirilmiştir (Türkmen, 2008). Bu yaş grubu ile yapılan bir başka çalışma da ilkököl 4. sınıfta öğrenim gören 23 katılımcı öğrenci ile birlikte interneti algılamaları üzerine yapılmıştır (Ersoy ve Türkkan, 2009). Aynı yaş grubu ile gerçekleştirilen diğer bir resim analizi araştırması da ilköğretim 5. sınıftan 28 katılımcı öğrenci ile teknoloji algısı üzerine olmuştur (Erişti ve Kurt, 2011).

Amaçlı örneklem seçimiyle belirli gruplarda gerçekleştirilen çalışmalarda, 9- 12 yaşları arasında, hastanede yatışı olmayan ve kronik ya da akut rahatsızlıkları sebebiyle hastanede yatışı olan 60 çocuğun “hastane” algısı resim analizi yoluyla incelenmiştir (Şen Beytut, Bolışık, Solak, Seyfioglu, 2009). Bir başka çalışmada da 7-11 yaşları arası 400 çocuğun “anne” algısı üzerine çizdikleri resimlerin analiz edilmesiyle değerlendirilmiştir

(Çakmak ve Darıca, 2012).

Yukarıdaki gibi okul çağı çocuklarına ait resim analizi çalışmaları çokça olmasına rağmen bu alanda okul öncesi çocuklarına yönelik araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Yaşları 5-8 arasında değişen 30 çocuktan oluşan bir çalışmada “bilim insanı” algısı değerlendirilmiştir (Buldu, 2006). Başka bir çalışmada da 5-7 yaşlarındaki 240 çocuk ile “öğretmen” algıları resim analizi yoluyla tespit edilmiştir (Dağlıoğlu, 2011). Meslekler dışında “aile” algısını bu sefer okulöncesi dönem çocuklarının resimlerinde değerlendirmek üzere bir çalışma yapılmıştır (Türkkan, 2004).

Yukarıda daha önceden yapılmış olan resim analizi çalışmaları incelendiğinde okul öncesine ait çalışmalarda güzel sanatlar eğitimi içinden bir kavramın incelenmediği görülmektedir. Bu çalışmada, güzel sanatlar eğitimi alanındaki diğer bir dal olan “müzik” kavramı algısı, yine aynı şekilde güzel sanatlar eğitimi alanındaki “resim” yoluyla değerlendirilmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin güncel yaşantılarında müziği nereye koydukları bu çalışma ile tespit edilmiştir. Tüm veriler ve yorumlar değerlendirildiğinde şu sonuçla karşılaşmıştır: Güneydoğu Anadolu bölgesinden Adıyaman ilinde yaşayan çalışma grubu öğrencileri müziği; dinledikleri yere, güncel olarak gördükleri çalgıya, müziğin onlara kattığı hareket etme (dans etme) dürtüsüne, müziği dinledikleri cihaza göre algılamaktadırlar. Bu da göstermektedir ki, sosyokültürel çevrenin çocukların müzik algısına etkisi yeniden tespit edilmiştir. Özellikle yaşadıkları bölgede daha yoğunlukla “davul ve tokmak” gören çocuklar, bu deneyimlerini resimlerine de yansıtılmışlardır. Bu doğrultuda bu çalışmanın batıdaki bir ilde yapıldığında daha farklı çalgıların görülmesinin mümkün olduğu düşünülebilir. Örneğin, Çerkez kültürü içinde yetişen çocuklardan müziği resim çizerek anlatmaları istense akordeon çalgısını çizmeleri muhtemel olabilir. Bu konunun netlik kazanması elbet bu çalışmanın başka bir kültürel çevrede tekrarlanması ile mümkün olabilir. Bu noktada denilebilir ki, çocuklar tarafından yapılan resimler yalnızca onların iç dünyalarındaki deneyimlerini ve algılamalarını ortaya çıkarmak için değil, aynı zamanda dış dünyayı nasıl deneyimleyip algıladıklarını, kendileri ve insanlarla ilgili, çevre ve hatta toplumla ilgili ilişkilerinin anlaşılması için de kullanılabilir (Malchiodi, 2013). Bu çalışmada da Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Adıyaman ilinde yaşayan çocukların “müzik” algısı daha yoğunlukla yaşantılarından gelen yöreye ait etkilerde kaldığı üzerine yorumlanabilir.

Bu çalışmanın sonuçlarını destekleyen bir başka çalışma da Koca (2019) tarafından yapılan “Çocukların Gözüyle Müzik Ve Müzik Etkinlikleri” isimli çalışmadır. Bahsi geçen araştırmada, anaokulunda eğitim görmekte olan 60-72 aylık 52 çocuğun müzik ve müzik etkinlikleri üzerine görüşleri alınmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde, katılımcıların tamamının müziği sevdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Sayısal verilere bakıldığında, müziği “şarkı söylemek” olarak belirtenlerin sayısının 24 (f=24), müziği tanıdığı müzik aleti davul olarak niteleyen katılımcı sayısının da 32 (f=32) olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmanın devamında çocuklara en sevdikleri müzik etkinliği sorulduğunda da, 21 (f=21) katılımcının şarkı söyleme, 10 (f=10) katılımcının da ritim etkinlikleri olduğu görülmektedir. Katılımcı çocuklara en son aşamada sınıflarında en çok yaptıkları

müzik etkinliklerinin ne olduğu sorulduğunda 20 (f=20) katılımcının şarkı söyleme ve 10 (f=10) katılımcının da oyun-dans olarak ifade ettiği sonucuna varılmıştır. Şimdiki yapılan araştırmada da çalgılardan en çok frekansa sahip olanın “davul ve tokmak” ikilisi olduğu, “müzikle dans” kategorisi altında “dans etmenin” vurgulandığı, “müzikli diğer etkinlikler” kategorisinde “şarkı söylemenin” tekrar ettiği ve hatta “çalgi çalma” kategorisi içinde de “şarkı söylemeye” yer verildiği göz önüne alındığında, benzer yaş aralığındaki çocukların benzer eğilimler gösterdikleri anlaşılabilmektedir.

Bu araştırmanın önerisi olarak, müzik derslerinin ilk saatinde her sınıfta böyle bir resim analizi uygulaması gerçekleştirilip öğrencilerin önce müziği nasıl algıladıkları tespit edilip ona göre beğenileri ortaya çıkartılabilir ve dersler de öğrencilerin beğenisine göre şekillenebilir. Örneğin öğrencilerin hangi çalgıyı sevdikleri resim analizi ile öğrenilip o çalgı üzerine bilgilenmesi sağlanırsa öğrenci de derse karşı motive edilmiş olunabilir. Bu önerinin deneyimlenmesi üzere yeni çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık
- Arnheim, R. (1969). *Visual thinking*. Berkeley & Los Angeles, CA: University of California Press
- Arrington, D. (2001). *Home is where the art is: An art therapy approach to family therapy*. Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.
- Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 298-315.
- Braden R. A. Hortin, J. A. (1982). Identifying the theoretical foundations of visual literacy. In Braden. R.A. , Walker, A.D. Television and visual literacy. *Bloomington, IN: International Visual Literacy Association. Reprinted in Journal of Visual/Verbal Languageing*, 2(2) 37-42. ERIC Document Reproduction Service
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th ed.). Taylor & Francis e-Library, Web: <http://dspace.utamu.ac.ug:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/182/Research-Methods-in-Education-sixth-edition.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Çakmak, A., Darıca. N. (2012). 7-11 yaş grubu kurumda ve ailesi yanında büyüyen kız ve erkek çocuklarının anne figürü çizimlerinin duygusal gelişim açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 147-160.
- Doyumğaç, İ. (2016). Ömer Seyfettin hikâyelerinin hikâye haritası yöntemine, metin elementlerine ve çocuk edebiyatına göre incelenmesi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 8, 211-234.
- Erişti, S.D., Kurt, A. A. (2011). Elementary school students' perceptions of technology in their pictorial representations. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 2(1) 24-37.

- Ersoy, A., Türkkın, B. (2009). Perceptions about internet in elementary school children's drawings. *İlköğretim Online*, 8 (1), 57-73.
- Einarsdottir, J., Dockett, S., Perry, B. (2009). Making meaning: Children's perspectives expressed through drawings. *Early Child Development and Care*, 179, 217-232.
- Güneş, F. (2013). Görsel okuma eğitimi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-17.
- Hamama, L., Ronen, T. (2009). Children's drawings as a self-report measurement. *Child & Family Social Work*. 14, 90-102.
- Janis I. L. (1949). The problem of validating content analysis. h.d. lasswell ve ark (eds), *The Language of Politics: Studies in Quantitative Semantics*. George Stewart. New York, pp. 55-82.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim, görmek öğrenmek yaratmak*. (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Koca, Ş. (2019). Çocukların gözüyle müzik ve müzik etkinlikleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 845-852 Issn: 1307-9581, Doi:http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3633
- Lim, B. Y. (2004). The Magic of the brush and the power of color: Integrating theory into practice of painting in early childhood settings. *Early Childhood Education Journal*, 32 (2), 113-119
- Malchiodi, C. A. (2013). *Çocukların resimlerini anlamak*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Oğuz Ünver, A. (2010). Bilim insanlarını algılama: İlköğretim 5. sınıf öğrencileri ile son sınıf öğretmen adaylarının karşılaştırılması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 4(1), 11-28.
- Şen Beytut, D., Bolışık, B., Solak, U. & Seyfioglu, U. (2009). Çocuklarda hastaneye yatma etkilerinin projektif yöntem olan resim çizme yoluyla incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2 (3), 35-44.
- Taş, Y. Aslan, D. & Sayek, İ. (2006). Doktorluk mesleğini çocuklar resimlerine nasıl yansıtıyorlar? 7-12 yaş grubu çocuklar arasında yapılmış bir örnek. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15 (11), 184-191.
- Tutty, L. Rothery, M. M., Grinnell, R. M. (1996). *Qualitative research for social workers phase, steps & tasks*. USA: Allyn, & Bacon
- Türkmen, H. (2008). Turkish primary students' perceptions about scientist and what factors affecting the image of the scientists. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 4(1), 55- 61

- Veltman, M. Browne, K. (2003). Identifying abused children using assessments and observations in the classroom: A preliminary study. *Child Abuse Review*, 12(5), 315-334.
- Yaşar. C. M., Aral, N. (2009). Sanat ürünü olarak çocuk resimleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 34(365), 24-31.
- Yavuzer, H. (2009). *Resimleriyle çocuk*. (3. Baskı). Ankara: Remzi Kitabevi.
- Weber, R., P. (1989). *Basic content analysis*. Sage, London.